

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

**[Rec.:] Aleksander Klotz, *Zapiski konspiratora 1939-1945*; oprac.,
wstęp i przypisy Grzegorz Mazur. – Kraków : Fundacja Cen-
trum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego ; Księgarnia
Akademicka, 2001. – 551 s.**

Książka pt. *Zapiski konspiratora 1939-1945* autorstwa pułkownika dyplomowanego Aleksandra Klotza (1898-1976), w opracowaniu i z przypisami historyka krakowskiego Grzegorza Mazura, który także napisał wstępne studium do publikacji, dotyczy spraw wojskowych z okresu II wojny. W obszernym tekście wstępnym pt. *Pułkownik Aleksander Klotz – jego życie i wspomnienia* Grzegorz Mazur nakreślił szczegółowo sylwetkę, życie, działalność polskiego podpułkownika Aleksandra Klotza oraz scharakteryzował jego wspomnienia w tym z pobytu w Związku Sowieckim. Książka skupia uwagę na okresie służby podpułkownika w Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej (1939-1944) oraz krótko na czasie służby w Wojsku Polskim (1944-1946), aż do momentu emigracji z kraju. Dzieło podzielono na trzy części, a każda z części na rozdziały. Część pierwsza posiada 43 rozdziały, część druga – 40 rozdziałów, część trzecia – 24 rozdziały, każdy z nich dotyczy innego epizodu z konspiracyjnej działalności A. Klotza. Epizody zostały połączone w formie niemal powieściowej, z dramatyzowaną fabułą dokumentalną i ciekawymi, wartkimi dialogami włącznie, co sprawia, że dzieło pisarskie jest łatwe w odbiorze. Pozycja została zaopatrzona w 32 oryginalne fotografie czarno-białe oraz jedną mapę kolorową Związku Sowieckiego pt. *Trasa podróży Aleksandra Klotza i Eleonory Wandy Ptaszkównej VI-X 1940* z zaznaczeniem miejsc pobytu w poszukiwaniu aresztowanego przez NKWD gen. Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza (1893-1964). Droga liczyła w sumie 28 tysięcy kilometrów, obejmując m.in. liczne łagry i miejsca zesłania w ZSRS; podpułkownik wraz z łączniczką odbyli podróż na trasie: Lwów-Czelabińsk-Taszkient-Baku-Syktywkar-Irkuck-Charków-Lwów. Pozycja została zaopatrzona w *Aneks* zawierający treść 58 oryginalnych, unikatowych dokumentów (raportów, relacji, opracowań) dotyczący głównie spraw ‘wschodnich’ ZWZ-AK (Komenda Główna ZWZ-AK – Wywiad, 1941-1944). Książka posiada *Indeks* zawierający nazwy osobowe oraz geograficzne. Publikacja posiada walory poznawcze, dokumentacyjne, edukacyjne oraz estetyczne (literackie). Tekst wspomnień pisany jest żywym, barwnym językiem

literackim, co podnosi wartość dzieła ponad poziom czystego, suchego dokumentu historycznego. Książka może być przydatna dla historyków dziejów najnowszych Polski, zwłaszcza dla badaczy II wojny jako materiał źródłowy. Pozycja może być pomocna w edukacji historycznej i wychowaniu patriotycznym wykładowcom, regionalistom, nauczycielom historii i edukacji regionalnej, uczniom, studentom, miłośnikom polskich dziejów.

Tytuł w języku angielskim (the title in English):

[Rev.:] Notes of a Conspirator 1939-1945

Abstract (Summary):

It is a book of memoirs entitled *Notes of a Conspirator 1939-1945* (in Polish: *Zapiski konspiratora 1939-1945*) written by Aleksander Klotz (1898-1976). It is concerned with the author's life and underground activity at the time of World War II, especially at the time when he was in the Soviet Union. He was a soldier of the Union of Armed Struggle and the Home Army (Polish Underground Army), the Polish Army. A. Klotz describes his long journey in USSR from Lviv through Chelyabinsk, Tashkent, Baku, Syktyvkar, Irkutsk and Kharkov (28 thousands of kilometers) with the aim of seeking a Polish general Michal Tokarzewski-Karszewicz (1893-1964) who had been arrested by the NKVD. It is an eye-witness account of the events. The book has been published in Polish.

Key words:

history, Aleksander Klotz (1898-1976), World War II, the Soviet Union, the Union of Armed Struggle, the Home Army (Polish Underground Army), the Polish Army, Michael Tokorzewski-Karszewicz (1893-1964), the NKVD, Lviv, Chelyabinsk, Tashkent, Baku, Syktyvkar, Irkutsk, Kharkov,

Słowa-klucze:

historia, Aleksander Klotz (1898-1976), II wojna światowa, Związek Sowiecki, Związek Walki Zbrojnej, Armia Krajowa, Wojsko Polskie, Michał Tokorzewski-Karszewicz (1893-1964), NKWD, Lwów, Czelabińsk, Taszkient, Baku, Syktywkar, Irkuck, Charków,

Bibliografia (Bibliography):

Klotz Aleksander, *Zapiski konspiratora 1939-1945* / Aleksander Klotz ; oprac., wstęp i przypisy Grzegorz Mazur. – Kraków : Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego ; Księgarnia Akademicka, 2001. – 551 s. ; 24 cm. – (Biblioteka Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego ; t. 13) Tom 13